

“ઈસ્લામના ખ્રિસ્તિ તથા ચહુદી ધર્મો ઉપર ઉપકારો.”

લેખક તથા પ્રકાશક,

મોહમ્મદ ઝકરીયા, ફતેહ મોહમ્મદ, મનીયાર,
“ઝાકીર.”

કો ૩૦૧ હખીબ બીદ્દીંગ, બીડીબજાર, મુંબઈ, નં. ૬.

છાપનાર:—મગનલાલ જગજીવનદાસ (૬૧૨-૭૭)

બી 'સરસ્વતી' છાપખાનું, ૩૫૬, નાગદેવી સરો, મુંબઈ નં. ૩.

કિંમત ૬ આના.

૮૨૨૮

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
ગુજરાતી ડૉપીરાઈટ સંમૂહ

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૮૪૨૮ વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ ઇસ્લામના ઉપદેશો

વિષય પૃ.૦૫૬૦૫૫

“ઇસ્લામના ખ્રિસ્તિ તથા યહુદી
ધર્મો ઉપર ઉપકારો.”

વાંચકોને પ્રથમ આ વિષય નવીન પ્રકારનો જણાશે, પરંતુ તેનો પુરો અભ્યાસ કરવાથી અથવા ન્યાય પૂર્વક વાંચવાથી જણાશે કે આ વિષયનું જે મથાળું છે, તે તદ્દન ખરૂં છે અને તેમાં કાંઈપણ અતિશયોક્તિ નથી, તે ઇન-શાઅલ્લાહ ત્રણે ધર્મોના પુસ્તકો તથા ઇતિહાસથી પુરવાર કરી આપીશ.

ઇસ્લામે કેવી રીતે ખ્રિસ્તિ ધર્મ તથા યહુદી ધર્મ ઉપર ઉપકારો કર્યા તે અત્રે વાંચવા પછી, મારા પ્રિય વાંચકો પાસે એટલીજ અરજ છે કે આ વિષય કે જે ઇસ્લામ ધર્મની ખુબી પુરવાર કરવાની નિષ્ઠાથી લખ્યું છે, તે તરફ પુરો ઇનસાફ આપશો.

આપણે લાંબા સમયથી યહુદીઓ તથા ખ્રિસ્તિઓ વચ્ચે શત્રુવટની દંતકથા સાંભળતા આવ્યા છીએ. વારં તમે તે વિષે કદી પણ વિચાર કર્યો કે તેનું મૂળ કારણ શું હતું? ઇતિહાસનો અભ્યાસ કરવાથી જણાય છે કે તેનું મૂળ કારણ ધર્મ હતું, અને તે કેવી રીતે તે હું અનેક પ્રકારના પુરાવાથી પુરવાર કરી આપવા રજા લઉં છું.

બાયબલ (ઈનજીલ Bible) તથા કુરઆને શરીફનું અવલોકન કર્યાથી જણાય છે કે હઝરત ઇસા (જસસ ક્રાઈસ્ટ (Jesus Christ) ની મા મરીયમ (મેરી Mary) નું વેવિશાળ (સગપણ) યુસુફ નજ્જાર (Joseph carpenter) સાથે થયું હતું, (જુઓ બાઈબલ સેન્ટ મેથ્યુ પ્રકરણ પહેલું, આયત ૨૭મી.) પણ તેઓના લગ્ન થયા અગાઉ મરીયમ ગર્ભવંતી થઈ, અને હઝરત ઇસાનો જન્મ થયો. આ સાંભળી યહુદીઓ બહુજ ગુસ્સે થયા. કારણ કે હઝરત ઝકરીયા (અલ૦) કે જેઓ યહુદીઓના પેગમ્બર હતા અને મરીયમના માસા થતા હતા, તેથી તેમના ઉપર તેઓ એટલા તો ગુસ્સે થયા કે હઝરત ઝકરીયાને મરીયમને જંગલમાં એકાંત સ્થળે મૂકી આવવાની ફરજ પાડી, કારણ કે મરીયમ હઝરત ઝકરીયાની દેખરેખ

નીચે હતી. યહુદીઓ અનેક પ્રકારની વાતો કરવા લાગ્યા અને કહેવા લાગ્યા કે બાપ વગરનું બચ્ચું કેમ પેદા થાય ઇત્યાદિ, અને તેથી કરીને મરીયમને દોષિત તથા પાપી ઠરાવી, એટલુંજ નહિ પરંતુ તેઓ કદા દુશ્મન થયા.

આ ભેદ શું છે ! અને યહુદીઓની આખો કાણે ઉઘાડી ? અને ખ્રિસ્તિઓના ધર્મ સ્થાપકની જોયો દુશ્મની કરતા હતા તેઓને કાણે અટકાવ્યા ? ખ્રિસ્તિઓ પણ જે ભેદ નહિ સમજ્યા તેમજ યહુદીઓને સમજાવી નહિ શક્યા તે કાણે સમજાવ્યું ! હઝરત ઇસા (કાઇરુટ) ને યહુદીઓએ દોષિત તથા પાપી ઠરાવ્યા અને તેનો ખ્રિસ્તિઓ પણ જવાબ નહિ આપી શક્યા તે કાણે આપ્યો ! હઝરત ઇસાની મા મરીયમને પાપી ઠરાવી યહુદીઓ અપશબ્દો કહેતા તેનો નિર્ણય કાણે કીધો ! એ સર્વેના જવાબ ફક્ત ઇસ્લામ, કુરઆન તથા ઇસ્લામના મહાન પેગમ્બર હઝરત મોહમ્મદ મુસતફા સલ્અમ છે, અને તેકેવી રીતે તે નીચે પ્રમાણે છે:—

જે ભેદ યહુદીઓ તથા ખ્રિસ્તિઓ નહિ સમજી શક્યા અને જેથી યહુદીઓ મરીયમ તથા હઝરત ઇસા માટે દુષ્ટ વિચારો કરવા લાગ્યા તેનો જવાબ કુરઆને શરીફે કેવી ઉત્તમ રીતે આપ્યો છે તે તરફ પ્રિય વાંચકને

ન્યાયપૂર્વક વાંચવા વિનંતી કરું છું. જુઓ સુરે આલે ઇમરાનની આયાત (૫૮ તથા ૫૯) “આ અમે તને આયાતમાંથી અને સત્ય શિખામણ (કુરઆન) માંથી વાંચી સંભળાવીએ છીએ. (૫૮) ખરેખર ઇસાનો દાખલો ખુદા પાસે આદમના દાખલા જેવો છે, કે જેને ખુદાએ માટીમાંથી બનાવ્યો પછી તેણે તેને કહ્યું કે “થા” અને અને તે “થયો” (૫૯).

આહા! કેવી સરસ રીતે કુરઆને શરીફે તેનો જવાબ આપ્યો. આ બન્ને જણાનો અમત્કારિક રીતે જન્મ થયો હતો; કારણ કે તે બન્ને જણાઓનો બાપ નહોતો. જ્યારે ખુદાએ હઝરત આદમ (અલ૦) ને વગર મા તથા વગર બાપે પેદા કર્યા, કારણ કે યહુદી, ખ્રિસ્તિ તથા ઇસલામ એ સર્વે ધર્મોથી પુરવાર છે કે હઝરત (Adam) દુન્યામાં સૌથી પહેલા માણસ હતા. વળી તેમની સ્ત્રી હોવા પણ સ્ત્રીઓમાં સૌથી પહેલી સ્ત્રી હતી. હઝરત આદમ તથા હોવાને મા તથા બાપ નહોતા. અત્રે યહુદીઓ જેઓ આ ભેદ સમજી શક્યા નહોતા તેઓને હઝરત આદમ તથા હોવાનો હેવાલ સંભળાવ્યો, અને કુરઆને નિર્ણય કર્યું કે જ્યારે હઝરત આદમને વગર મા બાપે ખુદા પેદા કરી

શક્યો અને પોતાની શક્તિનો પુરાવો દુન્યાને દેખાડ્યો ત્યારે તેવીજ રીતે હઝરત ઇસાને ક્રૂત વગર બાપે પેદા કર્યો તેમાં શું થયું? જ્યારે વગર મા બાપનું જોડું પેદા કરી દુન્યાને દાખલો દેખાડી આપ્યો તેવીજ રીતે વગર બાપનું એક બચ્ચું પેદા કરી બીજો દાખલો પોતાની અપૂર્વ શક્તિનો દેખાડ્યો. ખરેખર ખુદા સર્વ શક્તિમાન છે. યહુદીઓએ ખુદાની શક્તિનો વિચાર કર્યો નહિ અને મરીયમ તથા હઝરત ઇસાને દોષિત ઠેરાવ્યા. વળી ખ્રિસ્તિઓ વગર બાપે બચ્ચું પેદા થવાનો ભેદ સમજ્યા નહિ અને હઝરત ઇસાને ખુદાનો દીકરો (માઅઝ અલ્લાહ) બનાવી પાપ કીધું. આવી રીતે કુરઆને શરીફ તથા ઇસ્લામના મહાન્ પેગમ્બર હઝરત મોહમ્મદ મુસતફા સલ્અમે આ ગુંચવાડા ભરેલા પ્રશ્નનો સરસ રીતે નિર્ણય કર્યો, અને બન્ને ધર્મોની ભૂલો દેખાડી આપી, જ્યારે ખુદાએ હઝરત આદમ તથા હુવાને વગર મા તથા બાપના પેદા કીધા તેવી રીતે હઝરત ઇસાને પણ વગર બાપના પેદા કીધા તેનો જવાબ યહુદીઓ આપી શક્યા નહિ, અને જો કાંઈ પણ કહે તો હઝરત આદમ તથા હુવા ઉપર તથા પોતાના ધર્મ પુસ્તકો ઝખુર તથા તૌરાત ઉપર બહોતાન આવે છે. અને ખ્રિસ્તિઓએ કમ સમજને લીધે હઝરત ઇસા (અલ૦)

ને ખુદાનો દીકરો ઠરાવી દીધો તેઓને પણ તે એકજ ખુદાધ વાણીથી જવાબ મળી ગયો. જે ખ્રિસ્તિ હજરત ઇસા (અલ૦) ને ખુદાનો દીકરો માને છે, કારણ કે તેમને ખાપ નહોતો એટલે વગર ખાપે પેદા થયા, ત્યારે હજરત આદમ (અલ) અને હ૦વાને શું કહેશે ! તેઓને તો ખહુ મોટા ખુદા (અસતગૃહીરૂલાહ) કહેવા બેઠાએ કારણ કે તેઓના ખાપ નહોતા એટલુંજ નહિ પણ માએ નહોતી શું આનો જવાબ કોઈ ખ્રિસ્તિ પાદરી આપશે કે !

એ સર્વ ખોટા વિચારો છે. ખુદા એકજ છે. તેને કોઈ દીકરો કે દીકરી, કુટુંબ કે કબીલા ઇત્યાદિની જરૂર નથી જે ખુદાને દીકરા ઇત્યાદિની જરૂર હોત તો તે માણસ જોવો થયો માણસ કોઈ દિવસ ખુદા થઈ શકતો નથી. જે ખુદાને દીકરાની જરૂર હોત તો તે કેમ એકથી સંતોષ પામ્યો ? એટલું હજરત ઇસામાં શું મહત્વ હતું ? માણસોને તો એક કરતાં વધારે પુત્રો હોય છે અને ખુદાને એકજ ? એ શું ! વીસમી સદીના અફલાતુન ભેજાંઓએ પોતાની જાંઘળીમાં અનેક શોધ ખોળી દીધી, પરંતુ અફસોસ એ છે કે જે તેઓ પોતાના ધર્મ વિષે શોધખોળ કરતે તો તેઓને જણાતે કે શું ખુદા કે જ નિરાકાર અને નિરંજન છે તેને દીકરાની પણ જરૂર છે કે ! ખુદાનો દીકરો

છે એ કહેવું પણ ખુદાનું અપમાન કર્યા બરાબર છે. જુઓ કુરઆને શરીફ કેવી સરસ રીતે તથા પાક શબ્દોમાં કહે છે, સુરે ઇખલાસ—“ કહે કે તે અલ્લાહ એકજ છે (૧) તે સ્વતંત્ર (બેનીયાઝ) નિરંતર રહેનાર અલ્લાહ છે (૨) તેણે કદી જન્મ આપ્યો નથી અને તેને કોઈએ જન્મ આપ્યો નથી (૩) અને તેની સમાન બીજો કોઈ નથી. (૪) આ આયાતમાં ઇસ્લામે દુનિયાને દેખાડી આપ્યું કે ખુદા કેવો હોવો જોઈએ તે શિવાય કુરઆને શરીફમાં અનેક ઠેકાણે ખુદાના ગુણો ઇત્યાદિનું સંપૂર્ણ રીતે વર્ણન કર્યું છે.

આ સુરાને ઇખલાસ (એટલે શુદ્ધ કરનાર) કહેવામાં આવે છે તેનું કારણ કે આ સુરામાં દર્શાવેલી ધર્મ બાબતો વાંચી તેમાં ઇમાન લાવવાથી માણસનું ઇમાન શુદ્ધ થાય છે. કારણ કે જ્યારે મુસલીમ અલ્લાહ શબ્દ બોલે છે, ત્યારે તે ખુદાનો ઇનકાર કરનાર દોઢ ડાહ્યા ફીલ-સુફના મતનો રદ કરે છે. અને જ્યારે ખુદા એક છે એમ બોલે છે, ત્યારે તે બે ખુદા છે એવો મત ધરાવનારા તથા અનેક ખુદાઓને માનનારાઓના એવા મતનો ઇનકાર કરે છે. તે સ્વતંત્ર (બેનીયાઝ) નિરંતર રહેનાર અલ્લાહ છે, એમ કહે છે ત્યારે તે તેવા માણસોના મતનું ખંડન

કરે છે કે જ્યો પુદ્ગલને બીજાઓ સાથે સરખાવે છે, અને જ્યારે તે એમ કહે છે કે અલ્લાહે કોઈને જન્મ આપ્યો નથી તથા તેને (પુદ્ગલને) કોઈએ જન્મ આપ્યો નથી ત્યારે યહુદીઓ અને ખ્રિસ્તીઓ તથા અવતાર વિષેનો મત ધરાવનારા હિંદુઓના મતનો ઇનકાર કરે છે. અને તેની સમાન બીજે કોઈ નથી એ પ્રમાણે જ્યારે છેલ્લી આયા બોલે છે ત્યારે જ્યો એમ માને છે કે એક નેકીનો પુદ્ગલ છે અને બીજે એક બદીનો પુદ્ગલ છે તેઓના મતનો ઇનકાર થાય છે. આ ઉપરાંત વળી એવું કહેવામાં આવ્યું છે કે પુદ્ગલની માઅરેફત અને તેની સિક્કાત (વિશેષણો, ગુણો) સંબંધી જ્ઞાન આ સુરામાંથી પૂરેપૂરું મળી શકે છે; પણ હું તે અત્રે આપી શકતો નથી કારણ કે તે બહુ લાંબુ છે અને વળી તે આ વિષય સાથે સંબંધ ધરાવતું નથી. આવી રીતે કુરઆને શરીફે જ્યો પુદ્ગલ વિષે ખરાબર સમજી નહિ શક્યા તેઓને સરળ શબ્દોમાં સમજાવ્યાં, અને જ્યો કુમાર્ગે દોરવાઈ ગયા છે તેઓને ખરેખરે માર્ગ દેખાડ્યો, પરંતુ કોશીશ કરી તેમાંથી જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરી પુદ્ગલને ઓળખવાની કોશીશ કરવી બેઠ્યો. બેઠે હું મારા અસલ વિષયથી થોડો વેગળો ચાલ્યો ગયો છું, પરંતુ ખરી રીતે બેતાં તે યહુદીઓ તથા ખ્રિસ્તીઓ તથા

ખીજા ધર્મેને આ ચમત્કારિક ખુદાઈ વાણિનો ભાવાર્થ સમજાવવા મારી ફરજ સમજ્યો તેથી તેને વિશેષ લંબાવી વર્ણન કરી ચુક્યો તેથી માફી માંગી, મારા અસલ હેતુ ઉપર આવું છું.

આ પ્રમાણે કુરઆને શરીફે યહુદીઓને જણાવી આપ્યું કે તમે શામાટે હઝરત ઇસાને પાપી કહો છો, તે ફક્ત ખુદાનો ખંદો અને તમારા જવો માણસ હતો. અને ખુદાવંદ જવી રીતે હઝરત આદમ તથા હુન્વાને વગર મા તથા બાપના પેદા કીધા તો આ એક વધારે દાખલો દેખાડી આપ્યો કે ખુદા વગર બાપનો પણ માણસ પેદા કરી શકે તેવો સર્વ શક્તિમાન ખુદા છે.

અને જવી રીતે તમારી કામમાં પેગમ્બરો આવી ગયા છે, તેવીજ રીતે હઝરત ઇસા (અલ૦) પણ એક પેગમ્બર છે, માટે તેને અપશબ્દો કહેવા નહિ. આવી રીતે યહુદીઓને ચેવતણી આપી. આ ગુંચવાડા ભરેલા પ્રશ્નનો જવાબ તમામ દુનીયાને સરળ રીતે સમજાવી આપ્યો. વળી સુરે મરીયમની ૧૬મી આયાતથી ૩૫ મી આયાત સુધી કુરઆને શરીફમાં હઝરત ઇસા તથા મરીયમનું વૃતાંત છે, તેનો તરબુતો નીચે પ્રમાણે છે.

“અને કુરઆનમાં તું મરીયમનું (વૃતાંત) યાદ કર કે જ્યારે તેણી પોતાના કુટુંબમાંથી પૂર્વ દિશામાં એક જગ્યાએ દુર ગઈ (૧૬) પછી તેણીએ તેઓની સામે એક પડદો નાંખ્યો; પછી અમે તેણીના તરફ અમારા રૂહ (જિબ્રાઇલ) ને મોકલ્યો, પછી તેણીને તે માણસના સંપૂર્ણ રૂપમાં દેખાયો (૧૭) તેણીએ કહ્યું; ખરેખર હું તહારાથી કૃપાળુ પરવરદેગારનો આશ્રય લઉં છું, જે તું તકી^૨ (પરહીઝગાર-સાધુ પુરૂષ) હો (૧૮) તેણે કહ્યું, હું માત્ર તારા પરવરદેગારનો મોકલેલો ફરિસ્તા છું, એટલા માટે કે હું તને એક પવિત્ર દીકરાની ખક્ષિસ આપું (૧૯) તેણીએ કહ્યું, મને કેવી રીતે દીકરો થાય? અને મને કાંઈ પુરૂષ અડયો નથી, અને હું દુરાચારી

૧ એટલે કે જ્યારે તેણી પોતાની માસીને ઘેરથી દુર ખેતુલ મુકદ્દસ (જેરુસલેમ) ની પૂર્વ દિશા તરફ નહાવા ગઈ ત્યારે.

૨ કેટલાક તફસીર લખનારા કહે છે કે “તકી” શબ્દ એક માણસનું નામ હતું જે એક પ્રખ્યાત દુરાચારી માણસ હતો, અને જે પડોશની ઘણી સ્ત્રીઓ પાછળ પડ્યો હતો. હઝરત મરીયમને એવું લાગ્યું કે તેણીના ખાનગી ઓરડામાં જે માણસ નઝરે પડ્યો છે તે કદાચ તકી હશે તો? માટે તેનાથી બહીને ખુદાનો આશ્રય માંગ્યો (પરંતુ તે માણસના રૂપમાં તો જિબ્રાઇલ ફરિસ્તા હતા.)

નથી (૨૦) તેણે કહ્યું, આમજ છે, તારા પરવરદેગારે
 કહ્યું તે કામ અમારા ઉપર આસાન છે, અને (અમે તને
 દીકરો આપીએ છીએ) એટલા માટે કે અમે તેને માણસો
 માટે એક નિશાની અને અમારા તરફથી એક દયારૂપ
 બનાવીએ અને તે એક નિર્માણ થયેલું કામ છે.
 (૨૧) પછી તે (હઝરત ઇસા) તેણીને (મરીયમને)
 પેટ રહ્યો, પછી તેણી તે સહીત (એટલે ગર્ભવંતી હાલ-
 તમાં) ગામમાંથી એક દુર જગ્યાએ બહાર ગઇ. (૨૨) પછી
 પ્રસૂતિની પીડાને તેણી એક ખજુરીના થડ પાસે આવી.
 તેણીએ કહ્યું હું ઇચ્છું છું કે હું આ પહેલાં મરી ગઇ
 હોત, અને હું ભૂલાઇ જઇ વિસરાઇ ગઇ હોત! (૨૩) પછી
 તેણીના પેટમાંથી તે (ઇસા) અવાજ કરી બોલ્યો કે તું
 દીલગીર થા નહિ. ખરેખર તારા પરવરદેગારે તારા પગ
 નીચે એક નદી પેદા કરી છે. (૨૪) અને તું તારા અંગ
 વડે ખજુરીનું થડ હલાવ એટલે તે તારા ઉપર તાઝી
 અને પાકી ખજુર નાંખશે. (૨૫) પછી તું ખા, અને
 પાણી પી, અને તારી આંખો ઠંડી કર. (એટલે ખુશ
 થા.) પછી જો તું કહે જ કે ખરેખર મેં કૃપાળુ ખુદાને
 માટે રોઝા (અપવાસ) ની નઝર (માનતા) કરી છે, તેથી
 હું આજે કોઇ માણસ અને ફરિશ્તા સાથે બોલીશ નહિ.

(૨૬) પછી તેણી તે છોકરાને પોતાની કામ તરફ લાવી કે જને તેણીએ પોતાના હાથ ઉપર ઉપાડ્યો હતો.^૧ તેઓએ કહ્યું, હે મરીયમ ! ખરેખર તું એક અજબ ચીજ લાવી છે. (૨૭) હે, ^૨હાફનની બેન, તારો બાપ ખરાબ માણસ નહોતો, અને તેમજ તારી મા દુરાચારી નહોતી. (૨૮) પછી તેણીએ તે છોકરા તરફ ધશારો કર્યો; તેઓએ કહ્યું અમે કેવી રીતે તેની સાથે વાત કરીએ કે જ પારણામાંનો એક બાળક છે ? (૨૯) ઇસાએ કહ્યું, ખરેખર હું ખુદનો બંદો છું. તેણે મને કિતાબ આપી છે, અને મને પેગંબર બનાવ્યો છે. (૩૦) અને તેણે મને જ્યાં હું હોઈ ત્યાં મુબારક બનાવ્યો છે, અને મને નમાઝ પઢવા અને ઝકાત આપવા હુકમ કર્યો છે, જ્યાં સુધી હું જીવું ત્યાં સુધી (૩૧) અને તેમજ મારા

૧ હઝરત ઇસા જન્મ પામી ચૂક્યા ત્યાર પછીનું આ વૃત્તાંત છે.

૨ હઝરત હાફન નામના પેગંબર હતા તેમની ઓલાદમાં મરીયમ હતી તેથી અત્રે હઝરત હાફનનું નામ લેઈ બોલાવવામાં આવી છે, તેનો અર્થ એ થાય છે, કે હઝરત હાફન પેગંબર હતા અને પરમાર્થી, નેક અને સલા માણસ હતા અને તું આવી કેમ થઈ ?

માખાપનું બહુ કરવાને પણ (હુકમ કર્યો છે) અને તેણે મને અભિમાની અને દુર્ભાગી બનાવ્યો નથી (૩૨) અને મારા ઉપર ખુદાની (તે દિવસે) સલામ છે કે જે દિવસે હું જન્મ્યો, અને જે દિવસે હું મરી જઈશ અને જે દિવસે મને જીવતો ઉઠાડવામાં આવશે. (૩૩) આ ઇસા, મરીયમનો દીકરો છે. આ સત્ય વાત છે^૧ કે જેના વિષે તેઓ શંકા રાખે છે (૩૪) ખુદા એવો નથી કે તે દીકરો લે. તે પાક છે જ્યારે તે કાંઈ કામ કરવાને નિર્માણ કરે છે ત્યારે તે માત્ર તેને કહે છે કે “થા” પછી તે થાય છે. (૩૫) જુઓ કુરઆને શરીફ સુરે મરીયમ (૧૬થી-૩૫).

કેવા પાક શબ્દોમાં કુરઆને શરીફે તે ગુંચવણ-ભરેલા સવાલોનો નિર્ણય કરી યહુદીઓને ચેતવણી આપી અને ખ્રિસ્તિઓની ભૂલ ભરેલી માન્યતા કે હઝરત ઇસા તે ખુદાના પુત્ર છે તે ભૂલ સુધારી તેમને પણ ચેતવણી આપી, કે ખુદા આગળ વગર બાપનું બચ્ચું પેદા કરવું તે કાંઈ મુશ્કેલ નથી. જેવી રીતે આપણે ૩૫ મી આયાતમાં વાંચી

---

૧ એટલે કે હઝરત ઇસાનો આ ઇતિહાસ છે. અને ખ્રિસ્તિઓ તેને ખુદાનો પુત્ર કહે છે; અથવા યહુદીઓ તેની મા ઉપર ખોટો આરોપ મૂકે છે તે પ્રમાણે નથી.

ગયા કે જ્યારે ખુદા કોઈ કામ કરવાને નિર્માણ કરે છે, ત્યારે તે માત્ર તેને કહે કે “ થા ” પછી તે થાય છે. ફક્ત એક શબ્દ કહેવો “ થા ” અને તે થાય છે તેની મતલબ એ છે કે “ થા ” (અરબી શબ્દ “ કુન ” છે) તે શબ્દ માત્ર હુકમનો છે. ખુદા હુકમ કરે છે અને જો ધારે છે તે થાય છે. ખુદા જ્યારે સર્વ શક્તિમાન છે ત્યારે તેની પાસે આવું એક બચ્ચું વગર બાપનું પેદા કરવું તે મુશ્કેલ નથી, જો મુશ્કેલ હોય તો ખુદા સર્વ શક્તિમાન કેમ કહેવાય ? અને જો ખુદા સર્વ શક્તિમાન ન હોય તો ખુદા જ કેમ કહેવા ? આવી રીતના સવાલો ઉત્પન્ન થાય છે તે યોગ્ય છે. આપણે જાણીએ છીએ તથા સર્વે ધર્મો માને છે કે ખુદા સર્વ શક્તિમાન છે ત્યારે શા માટે ખ્રિસ્તિ પાદરીઓ પોતાની પ્રજાને કુમાર્ગે દોરવે છે, જુઓ તમને કુરઆને શરીફ સરળ રસ્તો બતાવે છે. તે ઉપર આસ્થા અને ઇમાન લાવો અને ખુદા પાક છે અને તેને કોઈ સ્ત્રી, પુત્ર, પુત્રી તથા કુટુંબ કે કબીલાની જરૂરત નથી (જો જરૂરત હોય તો તેના લાખો પુત્રો થતે પરંતુ આવી રીતે એકથી સંતોષ પામતે નહિ અને વાંધા રહેતે નહિ, (અસતગ ફીફ્લાહ) આવી રીતે કુરઆને શરીફ તથા

ખાઇખલે (ઇંજલે) એક બીજે દાખલો પણ આપ્યો છે તે નીચે પ્રમાણે છે:—

આપણે હમણા કુરઆને શરીફમાંથી સુરે મરી-યમની ૧૬ થી ૩૫ સુધી આયાત જોઇ ગયા તેમાં હઝરત ઇસા (અલ૦) તથા મરીયમનું વૃત્તાંત હતું, અને તેજ સુરે મરીયમની ૨ થી ૧૩ મી આયાત સુધી હઝરત ઝકરીયાનું વૃત્તાંત છે. વળી સુરે આલે ઇમારાનની ૩૮ થી ૪૧ મી આયતમાં પણ તેજ વૃત્તાંતની કેટલીક સમજ આપી છે તે જોઇ જવા વિનંતી કરું છું.

સુરે મરીયમની ૨ થી ૧૩ સુધી આયાત નીચે પ્રમાણે છે:—

આ સુરામાં તારો પરવરદેગાર પોતાના બંદા ઝકરીયા ઉપરની મહેરબાની યાદ કરે છે. (૨) (યાદ કર) કે જ્યારે તે (ઝકરીયા) પોતાના પરવરદેગારની ખાનગી રીતે પ્રાર્થના કરતો હતો (૩) તેણે કહ્યું, હે પરવરદેગાર, ખરેખર મારા હાડકાં નબળા થઇ ગયા છે (એટલે હું બુઢો થઇ ગયો છું) અને માફ માથું ધડપણને લીધે સફેદ થઇ ગયું છે, અને હું બંદગીમાં, હે પરવરદેગાર નિરાશ થયો નથી (૪) અને ખરેખર

મારા વારસોની' મને ધાસ્તી રહે છે, અને મારી સ્ત્રી વાંઝણી (જે સ્ત્રીએ એક પુત્રનો જન્મ નહિ આપ્યો હોય તે) છે, માટે તું મને તારી પાસેથી એક દીકરો (વારસ) ખસિસ આપ, (૫) જે મારો વારસો લે અને યાદુખના કુટુંબનો વારસો લે અને તને હે પરવરદેગાર, સંતોષ આપે એવો તેને બનાવ. (૬) હે ઝકરીયા, ખરેખર અમે તને એક દીકરાની ખુશ ખબર આપીએ છીએ; તેનું નામ યાહીયા છે. અમે અગાઉથી કાઢને તેનો નામ રાશી (તેજ નામનો) બનાવ્યો નથી (૭) તેણે (ઝકરીયાએ) કહ્યું હે પરવરદેગાર મને કેવી રીતે દીકરો મળે અને મારી સ્ત્રી વાંઝણી છે. અને હું ખરેખર ઘડપણને લીધે નબળી સ્થિતિએ પહોંચ્યો છું (૮) તેણે (ફરિશ્તાએ) કહ્યું, આ પ્રમાણે છે. તારા પરવરદેગારે કહ્યું.

તે કામ મારા માટે સહેલું છે, અને ખરેખર મેં પ્રથમ પેદા કર્યો, અને તું કાંઈજ નહોતો (અત્રે જીવ્રાઇલ ફરિશ્તા યાદ દેવડાવે છે કે જ્યારે બચ્ચું પેટ

---

૧ આ તેમના ભાઈના દીકરાઓ હતા, તેઓ સારી વર્તણૂકના નહોતા તેથી હઝરત ઝકરીયાને ધાસ્તી રહેતી હતી કે રખેને તેઓ લોકોને સત્ય ધર્મમાં દ્રઢતાપૂર્વક વળગાડવાને બદલે તેમને ફેાસલાવીને મૂર્તિપૂજમાં લઇ જાય.

રહે છે તે અગાઉ તેનું કાંઈપણ નામ નિશાન હોતું નથી અને તે ખુદાની કુદરત છે કે પછી સર્વે પ્રકારનો ધાટ તેને આપવામાં આવે છે.) (૯) ઝકરીયાએ કહ્યું, હે પરવરદેગાર મારા માટે કાંઈ નિશાની નક્કી કર. ખુદાએ કહ્યું. તારી નિશાની એ છે કે તું માણસો સાથે ઉપરા ઉપરી ત્રણ દિવસ અને રાત સુધી જો કે તું તનદુરસ્ત હોઈશ તો પણ બોલી શકીશ નહિ. (૧૦) પછી તે પોતાની ઠામ તરફ મહેરાબમાંથી ગયો પછી તેણે તેઓના તરફ ઘશારો કર્યો કે તમે સવાર અને સાંજ ખુદાની બંદગી કરો (૧૧) અને તેના દીકરાને કહ્યું હે યાહિયા, દ્રઢતાથી કિતાબ લે અને અને તને નહાનપણમાં હિકમત (બુદ્ધિ) આપી (૧૨) અને અને અમારી પાસેથી તેને હયા અને પવિત્રતા આપી. અને તે પર-હેજગાર હતો, અને તે પોતાના માખાપનું બલું કરનાર હતો; અને તે નાફરમાની કરનાર (અને) અપરાધી નહોતો (૧૩) (સુરે-મરીયમ-આયાત-૨ થી ૧૩ સુધી.)

હવે જુઓ બાઇબલ (ઈંગ્લિશ) સેન્ટ લ્યુકનું પ્રકરણ પહેલું ૫ થી ૨૫ સુધી આયાત અને તેમાં પણ તેજ મતલબનું વૃત્તાંત છે. અત્રે એક પ્રશ્ન હું પુછું છું કે હઝરત ઝકરીયા તથા તેમની સ્ત્રી કે વાંઝ હતી તેઓ

બન્ને બહુજ મોટી ઉમરે પહોંચ્યા હતા જે કુરઆને
 શરીફ તથા બાઇબલથી પુરવાર છે, અને હઝરત ઝકરીયા
 તદ્દન કમજોર હતા ત્યારે તેમને જે પુત્ર યાહીયા (બાઇ-
 બલમાં જોન John the Baptist કહેયો છે) પેદા થયા
 તે શું ખુદાની કુદરતનો એક દાખલો નહોતો ? જ્યારે
 હઝરત આદમ અને હવ્વાને વગર બાપના પેદા કર્યા
 ત્યારે હઝરત યાહીયા (John) ને એક બુઢી વાંઝ
 સ્ત્રીને પેટ અને જનો ધણી મરદાઇથી સેંકડો માઇલ દુર
 તેને ત્યાં પુત્ર આપ્યો તો શા માટે ખ્રિસ્તીઓ આંધળા
 થઇને બસ હઝરત ઈસાનેજ ખુદાનો પુત્ર કહે છે, ઠમ
 આને માટે તમે શું જવાબ આપશો ? અને વળી તે તો
 તમારા બાઇબલ માંજ છે. આ વૃત્તાંત છે, તે માટે ઠમ
 આંખ મિચામણ કરો છો ! વળી એક વધારે ખુબી ધરા-
 વનાર વાત જે હું તદ્દન વિસરી ગયો તે એ છે કે આપણે
 જોઇએ છીએ કે સ્ત્રી હંમેશાં બચ્ચાંઓનો જન્મ આપે
 છે, પરંતુ અત્રે એક નવીન પ્રકારનું વર્ણન છે તે એ છે
 કે જ્યારે ખુદાએ આદમને પેદા કીધા ત્યારે તે એકલા હતા,
 અને હઝરત આદમની ડાબી પાંસળીની હાડકી તરફથી
 હવ્વાનો જન્મ થયો.

(જીઓ બાઇબલનું જેનીસનું genesis પ્રકરણ બીજું આયાત ૨૧ થી ૨૫ સુધી).

કહો આ માટે તમે શું કહેશો? ખરી વાત એ છે કે ખુદા સર્વ શક્તિમાન છે, અને તેની આગળ કાંઈ પણ ચીજ મુશકીલ નથી આ સર્વે વૃત્તાંતોથી તે પુરવાર થાય છે; માટે હે પાઠરીઓ તમારા ભૂલ બરેલા રસ્તાને છોડો અને કુરઆને શરીફ તમાને ઠેટલાક દાખલા આપે છે તે તરફ વલણ કરો અને સમજો કે સર્વે ખુદાની કુદરતના નમુના છે અને તેને કાંઈ પુત્ર, કુડુંબકે કબીલો નથી અને તેને તેમાંની કાંઈપણ ચીજની જરૂરત નથી. તે એક છે, પાક છે અને કાંઈપણ અયબ વગરનો (દોષરહિત) છે તે સર્વ શક્તિમાન એકજ ખુદા છે.

હઝરત ઇસા (અલ૦) તથા મરીયમના આ વૃત્તાંતથી કુરઆને શરીફે ખ્રિસ્તિઓ ઉપર મોટા ઉપકાર કર્યો અને યહુદીઓને તેઓની ભૂલ બતાડી. જો આ વૃત્તાંત કુરઆને શરીફમાં નહોતો તથા ઇસ્લામના મહાન પેગમ્બર હઝરત ઇસા (અલ૦) તથા મરીયમ વિષે કાંઈ પણ ચેતવણી નહિ આપતે તો આજે દુન્યાના ૪૫ કરોડ મુસલમાનો પણ યહુદીઓ તથા પરધર્મીઓના જેવોજ હઝરત ઇસા (અલ૦) તથા મરીયમ માટે મત ધરાવતે!

માટે આ મોટા ઉપકાર છે હજારત મોહમ્મદ પેગમ્બર સદ્વ્યમનો અને આ મોટા ઉપકાર છે કુરઆને શરીફનો ખ્રિસ્તિઓ ઉપર કે તેઓના ધર્મસ્થાપક માટે ખરે વૃત્તાંત મુસલમાનો પાસેથી મળ્યો, વળી હજારત મોહમ્મદ પેગમ્બર સાહેબનો મોટા ઉપકાર હજારત ઇસા (અલ૦) તથા તેમની મા મરીયમ ઉપર છે કે જેઓની તરફદારી કરી યહુદીઓને તેઓની ભૂલ બતાવી આપી. અને પોતાના અનુયાયીના દીલમાં પણ તેમના માટે પવિત્રતાની છાપ બેસાડી આ કાંઈ ખ્રિસ્તિઓ ઉપર તથા તેઓના ધર્મસ્થાપક તથા તેમની મા ઉપર ઓછો ઉપકાર નથી !

આહા ! આજે આપણે શું જોઈએ છીએ ? તે ઉપકારોના બદલા હોમોને કેવા મળે છે ? વળી પાદરીઓ હમારા પેગમ્બર હજારત મોહમ્મદ મુસલમા સદ્વ્યમ કે જેઓએ આટલો મોટા ઉપકાર તેઓના ધર્મ ઉપર કર્યો, તેઓને કેવા ખરાબ શબ્દોમાં વગોળ્યા છે. પાદરીઓને શરમ નથી આવતી કે ઉપકારનો બદલો અપકારમાં વાળે છે ! શું ઉપકાર કરનારના ઉપકારો ભૂલી ગયા ? ત્યારે તમારા જેવા બેશરમ અહેસાન ફરામોશ (ઉપકારો ભૂલી જનારા) ડાણુ ! જે ધર્મ તમારો બચાવ કર્યો, જે

ધર્મે તમારા ઉપર આટલા ઉપકારો કર્યા, જે ધર્મે તમારી
 તરફદારી કરી તમારા દુશ્મનોને જવાબ આપ્યા; જે
 ધર્મે તમે જે કોઈ નહિ સમજી શકતા હતા તે તમને સમ-
 જાવ્યું, જે ધર્મે પ્રથમથી આખર સુધી તમારી મિત્રતા
 રાખી તે સર્વેના આ પ્રમાણે બદલા વાળો છે; અને તેના
 સ્થાપક તથા પેગમ્બરને તમે આવી રીતે વગોવો છો
 તથા તેમના માટે હલકા શબ્દ ઉચ્ચારો છો તથા ગાળો
 આપો છો, તે શું તમને યોગ્ય છે ? શું હઝરત ઇસાએ
 (ક્રાઈસ્ટ) તમને નથી કહ્યું કે “જે જમણા ગાળ ઉપર
 તમારો મારે તેને બીજી બાજુ પણ ધરી દો ” (જુઓ
 બાઇબલ મેથ્યુ પ્રકરણ પાંચમું આયાત ૩૯ મી)
 ઇત્યાદિ, અરે તે તો તમારી દુશ્મની કરનાર માટે છે,
 તો જેઓ તમારા ઉપર ઉપકારો કરે તેમને તમારે શું
 કરવું જોઈએ ? વાહ, શાબાશ છે ધન્યવાદ છે તમારી
 અક્કલ ઉપર જે તમે બાઇબલ નહિ સમજ્યા હો તો
 આવો તમને તેનું શિક્ષણ હું આપું પછી જુઓ વધારે
 સરળ રસ્તો કયો છે ! પણ આવી રીતે તમે તમારા
 ઉપર ઉપકાર કરનારાઓને અપમાન કરી ક્રાઈસ્ટના
 નાફરમાન ચેલાઓના જેવા બનો નહિ. વળી હઝરત

મોહમ્મદ પેગમ્બર સાહેબે ખ્રિસ્તિયો તથા હઝરત ઇસા તથા તેમની મા ઉપર ઉપકારો કર્યા એટલું જ નહિ પણ ખ્રિસ્તિયોને રોમન કેથોલીક પાદરીઓની ઝુંસરીમાંથી છોડાવનાર પણ કુરઆને શરીફ છે ! મારટીન લ્યુથરને પણ નવો માર્ગ સ્થાપવાનો ઇરાદો થયો તે જ્ઞાન મેળવ્યું ક્યાંથી ? તે જ્ઞાન પણ કુરઆને શરીફનું જ છે ! રોમન કેથોલીક પાદરીઓના ભોપાળા ફોડનાર ડોણ છે ? તે પણ કુરઆને શરીફ છે અને ખ્રિસ્તિયોને તથા ખ્રિસ્તિ ધર્મને અંધકારમાંથી બહાર કાઢનાર ડોણ છે ? તે પણ કુરઆને શરીફ છે.

તે કયો ધર્મ છે જે આ દાવો કરી શકે કે ખ્રિસ્તિ ધર્મ તથા ખ્રિસ્તિયોની તરફદારી કરી, તથા તે ધર્મનો નાશ થતો અટકાવી તેઓને અંધકારમાંથી બહાર કાઢી જે જે ગુંચવણ ભરેલા સવાલો નહિ સમજ્યા હતા તથા પાદરીઓની આપખુદીવાળી સત્તાની ઝુંસરીમાંથી કાઢી, ગુંચવણ ભરેલા સવાલોનો નિર્ણય કરી, તથા યહુદીઓને તેમના તરફથી જવાબ આપી હંમેશાના ઝગડાઓનું અંત આણ્યું ? તે ફક્ત ઇસ્લામ અને તેના મહાન પેગમ્બરનો જ પ્રતાપ છે જેઓએ ખ્રિસ્તિઓપર ઉપર લખેલા સંખ્યાબંધ ઉપકારો કર્યા.

જે સૌથી મોટી ખરાબી ખ્રિસ્તિ ધર્મમાં હજરત ઇસા પછી દાખલ થઈ તે ત્રિદેવ (Trinity તસલીસ) ની માન્યતા છે એટલે “એક ત્રણમાં અને ત્રણ એકમાં” એટલે ત્રણ ખુદા એક ખુદામાં છે (અસતગૃહીરૂલાહ) અને આએ તે માન્યતા છે જે ખ્રિસ્તિ ધર્મના સ્થાપક હજરત ઇસા (ક્રાઇસ્ટ) ના શિક્ષણો જે તેમને વર્ણવ્યા હતા તથા હજરત મુસા (Moses) ના દશ ખુદાઈ ફરમાનોના વિરૂદ્ધ છે. આવી રીતે ખુદાની એક્યતાની માન્યતાને ખ્રિસ્તિ ધર્મે મોટીમાં મેળવી નાંખી તેના બદલે ત્રણ ખુદાની ખુદાઈ ખ્રિસ્તિઓ મનાવવા લાગ્યા. હજરત મુસાના દશ ફરમાનો (Ten Commandments) કે જે હજરત ઈસાએ પણ કબુલ કરી મનાવ્યા અને કહ્યું કે “હું ફરમાનોનું ભંગ કરવા આંચે નથી પરંતુ તે મનાવવા આંચે છું” અને દશ ફરમાનોમાં પહેલો ફરમાન એ છે કે “ખુદાને એક માનો” આજે ખ્રિસ્તિઓ શું તે માને છે કે ? જ્યારે તેઓને ધર્મસ્થાપક તે ફરમાનો મનાવવા આંચા અને પોતે પણ માનતા હતા અને તે ફરમાનો માનવાની તાકીદ કીધી તો શું ખ્રિસ્તિઓ તે માને છે કે ? નહિ કદી નહિ. તેઓ તો “એક ત્રણમાં અને ત્રણ એકમાં” ની ઘોઠાળા ભરેલી માન્યતાને આધીન થયાં છે. તે અંધેર દુર

કરવા ઇસ્લામે ફરીથી ફક્ત એકજ ખુદાની માન્યતા ફેલાવી. ઇસ્લામ હંમેશાથી જ્યારથી તેનો સુર્ય તેજસ્વી થયો ત્યારથી ખ્રિસ્તિઓને તેઓનીજ ભૂલો ખતાડતો આવ્યો, અને હજી પણ કુરઆને શરીફ ચેલેન્જ કરે છે. અને જો તેઓ ધર્મોપપણું છોડી દઇ કુરઆને શરીફે જે દાખલા તથા દલીલો આપી છે તે તરફ નજર દોડાવે તો અત્યારેજ તેઓ સર્વે પોતાની ભૂલ ભરેલી સ્થિતિ તથા કુમાર્ગે દોરવાઇ ગયા છે તે વિષે ચક્રીન થઇ જાય. ઇસ્લામ તે સાચા ધર્મની માન્યતા છે કે હઝરત આદમથી તે હઝરત મોહમ્મદ સદઅમ સુધી જે જે પેગમ્બરો થઇ ગયા તે સર્વેને માન તથા ઇજ્જતની નઝરે જુએ છે. તે સર્વે પેગમ્બરો ખુદાની ઐક્યતા વિષેના પેગામ (સંદેશા) લાવતા રહ્યા તથા દુન્યામાં તેઓ* અન્ય લોકો પાસે મનાવતા રહ્યા, તેજ માન્યતા ફેલાવવા ઇસ્લામ પણ પ્રગટ થયું.

/ જો ખુદાની ઐક્યતાની માન્યતા રદ થઈ નહિ હોતે તો ઇસ્લામની જરૂરત પણ નહોતી, પરંતુ દુન્યામાં ખુદાને એક માનનારે રહ્યું નહિ ત્યારેજ ઇસ્લામનો સૂર્ય પ્રકાશમય થઇ અધિકારને દુર કીધું, જેમ કે ચહુદીઓ હઝરત ઓઝેર ને ખુદાનો દીકરો માનવા લાગ્યા. ખ્રિસ્તિઓ હઝરત ઇસાને તે પ્રમાણે માનવા લાગ્યા. હિંદુસ્થાનમાં

મૂર્તિ પૂજા હતી અને હજી પણ છે (હાલમાં આર્યા સામાજીઓ તથા નાનકપંથી ઇત્યાદિ નવા નવા પંથો શરૂ થયા છે તેઓ મૂર્તિ પૂજા કરતા નથી તે સર્વે ઇસ્લામને પ્રતાપે છે, અને ઇસ્લામે તેઓની આંખો ઉઘાડી) ચીન ઇત્યાદિમાં ગૌતમ બુદ્ધની મૂર્તિની પૂજા શરૂ થઈ, અને વળી ઇરાનમાં અગ્નિ પૂજા તથા એક નેકીનો ખુદા તે હોરમુજ અને બદીનો ખુદા તે અહેરીમનની માન્યતા શરૂ થઈ, એવી એવી રીતે એક ખુદાની માન્યતા નાખુદ થઈ અને તે સજીવન કરવા માટેજ ઇસ્લામ આવ્યું. ખુદાને એક મનાવવાના કુરઆને શરીફના સંખ્યાબંધ દાખલા ફલીલો તથા પોપ તથા પાદરીઓના ભોપળા ફોડવાથી અને જ્યારે તેનો ખ્રિસ્તિ પ્રજાએ અભ્યાસ કર્યો ત્યારે પોપ વિરુદ્ધની પ્રથમ મારટીન લ્યૂથરની લડત ત્યાર બાદ બીજાઓની લડત એ સર્વે લોકોની આંખો ખોલનાર ઇસ્લામ છે. ફક્ત કુરઆને શરીફજ છે કે જેને ખ્રિસ્તિઓને અધાર નિંદ્રામાંથી જાગૃત કીધા અને પોપની ગુલામીમાંથી મુક્તિ આપી. માટે હે ખ્રિસ્તિઓ ! મારી છેવટની સલાહ એટલીજ છે કે તમે પોતે પોતાને માટે સમ્યાધની શોધ કરો, અને કુરઆને શરીફ શું શિક્ષણ આપે છે તે તરફ ફક્ત

એકજ વખત ધનસાફની નગરે અધ્યાસ કરો, પછી
જેમલો કે બાઇબલ સત્ય માર્ગ ખતાવે છે કે કુરઆન ?

જુઓ તમારા વડીલોએ ઇસ્લામથી કેવા કેવા
ફાયદા ઉઠાવ્યા, અને કે ખ્રિસ્તિઓ તમોને તે ફાયદાઓ
કેવી રીતે પહોંચ્યા તેનું વર્ણન જરા લક્ષપૂર્વક સાંભળશો કે ?

“ ઇસ્લામે પોપની ગુલામગીરીમાંથી ખ્રિસ્તિ
પ્રજાને છોડાવી તેઓમાં એક નવીન પ્રકારની છુટાપણાની
શક્તિ બક્ષિ, ખ્રિસ્તિઓ પોપ લોકોને હઝરત ઇસા (ક્રીસ્ટ)
નાયબ સમજતા હતા, અને તેઓને બે ગુન્હા માનતા હતા,
જેમ કે હાલમાં પણ રોમન કેથોલીક પંથવાલાઓ માને
છે. તેઓની માન્યતા હતી અને કેટલાક પંથો હાલમાં
પણ માને છે કે સ્વર્ગ તથા નર્ક એ સર્વેના દરવાજા
ખોલવા ઇત્યાદિ ઉપર પોપનો અધિકાર છે, અને પોપને

---

(૧) “ ખુતબાતે આહમદીયા ” જે મરહુમ સર સૈયદ
આહમદની લખેલી કીતાબ છે તેના ચોથા ખુતબા ઉપરથી
નકલ કર્યું છે.

ફારારલી રીવ્યુ નાં ૨૫૪ Quarterly Review
No 254, તથા “ એન્ગલે તનઝીલ,” જેના કર્તા ખાન બહાદુર
સૈયદ મહમદ હસન, સી. આઇ. ઇ. વગેરે, વઝીરે રીયાસતે પટીયાલા
તે કીતાબનું પાનું ૧૫૩.

ગુન્હેગારોને ગુન્હાની માફી આપવાનો અધિકાર છે, અને તેની મરજીમાં આવે તો હલાલ ચીજને હરામ તથા હરામ ચીજને હલાલ ઠેરવી શકે છે. આવી રીતે પોપ લોઠાના અધિકારો તેઓના ધર્મ સ્થાપક કરતાં પણ વધેલા હતા. કુરઆન શરીફે માત્ર ખ્રિસ્તિઓની આ ખરાબ હાલતની ખબર આપી, અને તેથી જ બદીઓ ફેલાઈ હતી તે બતાવી અને તેઓને સુમાર્ગ દેખાડ્યો. અને જેમ જેમ ખ્રિસ્તિઓ મુસલમાનોના સમાગમમાં આવતા ગયા તથા મુસલમાનોની સ્પેન મધે આવેલી કારડોવા તથા ગ્રેનડોની યુનીવરસીટીઓમાં શિક્ષણ મેળવતા ગયા તેમ તેમ તેઓની આંખો ઉઘડતી ગઈ, અને તેનું પરિણામ એ આવ્યું કે મારટીન લ્યુથર તથા કાલ્વીન વગેરે ઇસ્લામથી અને કુરઆને શરીફથી કાયદો ઉઠાવી પોપની સામે થયા અને આપણે આગળ જોઈ ગયા છીએ કે યૂરોપ તેમજ અમેરિકા વગેરેના એક મોટા ભાગને આપણે પ્રોટેસ્ટન્ટ પંથમાં જોઈએ છીએ. જો ઇસ્લામ ન હોતે તો આજે ખ્રિસ્તિઓ મૂર્તિ પૂજા તથા પોપની ગુલામગીરીમાંથી કદી મુક્તિ પામતે નહિ જેવી રીતે હજી રોમન કેથોલીકો તે અધિકારમાં સબડયા કરે છે, અને કાઉન્સિલ તથા તેની મા તથા પોપોની મૂર્તિઓ પૂજે છે, આ કેવો મોટો ખ્રિસ્તિ

ધર્મ ઉપર ઇસ્લામનો ઉપકાર છે કે જે મારટીન લ્યુથરે કુરઆને શરીફના શિક્ષણથી જ્ઞાન મેળવી ખ્રિસ્તિ પ્રજાને અંધકારમાંથી બહાર કાઢ્યા. અને મારટીન લ્યુથર ઉપર તેના સ્વધર્મીઓએ (હમદીનોએ) પાછળથી તેના ઉપર તોહમતો મૂક્યા કે તે દીલમાં મુસલમાન હતો અને છુપી રીતે ખ્રિસ્તિઓમાં ઇસ્લામ ફેલાવતો હતો, જે નીચેના કેટલાક દૃષ્ટાંતોથી જણાશે:—

(૧) જીની બરાડેં પોપ તરફથી જરમનીના આ સુધારક તરફ બોલતાન મૂક્યો કે “ મારટીન લ્યુથર ખ્રિસ્તિઓમાં ઇસ્લામ ફેલાવે છે, અને સર્વે પાદરીઓને તે ધર્મમાં લેવાની કાશીશ કરે છે.”

(૨) મરાકશી કહે છે કે “ ઇસ્લામ ધર્મમાં મૂર્તિ-પૂજા દુર કરવા વિષે ઠાઠ ફર્ક બેવામાં આવતો નથી. બન્ને ધર્મો મૂર્તિપૂજના વિરુદ્ધ છે.”

(૩) મારટીન્સ અલફાન્સો વાલ્ડીસ કહે છે કે “ ઇસ્લામ અને મારટીન લ્યુથરના ધર્મમાં કાંઈ વધારે ફર્ક બેવામાં આવતો નથી, તેઓ ઠાઠ તહેવારને માનતા નથી, હજરત મોહમ્મદે રોઝા વિષે સારો સુધારો કર્યો પરંતુ લ્યુથર રોઝા તથા ઉપવાસ તરફ ધિક્કાર રાખે છે. કાલ્વીન પણ

લ્યુથરના મતનો હતો અને ઇસ્લામથી મલતો થતો હતો ઇસ્લામે તથા લ્યુથરના ધર્મે સ્ત્રીઓને તલાક (Divorce) આપવાનું હલાલ રાખ્યું.””

આ ઉપરથી જણાય છે કે મારટીન લ્યુથરે ધર્મ સુધારા માટે પ્રથમ કાશીશ કરી અને આજે ઇતિહાસમાં સૌથી પહેલું નામ રીફોર્મેશનમાં (Reformation) જોવામાં આવે છે, અને બીજા જટલા પણ થયા તેઓએ લ્યુથરના શિક્ષણથી કાયદો ઉઠાવ્યો તેની શોધોમાં કરતા રહ્યા. જે મારટીન લ્યુથર જીવતા રહેતે તો આજે યુરોપમાંથી ત્રિદેવ, (ત્રિનિટી Trinity તસલીસ, ત્રણ ખુદા) ની માન્યતા પણ દૂર થતે પરંતુ તે વધારે જીવવા પામ્યા નહિ. પણ આજે આપણે જોઈ રહ્યા છીએ કે જે કામ મારટીન લ્યુથર બાકી રાખી ગયા હતા એટલે ત્રિદેવની માન્યતા તેયુનીટરીયન (Unitarian.) પંથના સ્થાપકે પુરું કીધું છે. ખરું જોતાં યુનીટરીયન પંથ ઇસ્લામનો અંશજ ગણાય અને તેઓ ખુદાને એક માને છે, તથા કાઇસ્ટને પેગમ્બર તરીકે માને છે. આવી રીતે આપણે જોઈ ગયા કે યુરોપમાં સુધારો રીફોર્મનેજ પ્રતાપે થયો. અને તેથી લાખો તેમજ કરોડો લોકોને પોપની ગુલામગીરી તથા અંધકારમાંથી બહાર કાઢ્યા.

આ સર્વે ઉપકારોના દાખલાઓ તથા દલીલો બાધ-
બલ કુરઆન તથા ઇતિહાસોથી આપ્યા છે, હવે આપણે
ખુદ ખ્રિસ્તિ અંતકારોની જીભે ઇસ્લામે તેઓના ધર્મ ઉપર
ઉપકારો કર્યા છે તે વિષે થોડાક દાખલાઓ જોઈ જઈએ:-

ઇંગ્લંડમાં પ્રગટ થતાં રેનોલ્ડ નામના છાપામાં
ડબલ્યુ, એમ. થોમ્સ નામના એક અંગ્રેજ બેરીસ્ટરે
“ દુન્યાના મહાન મહાન ઉસ્તાદોએ આપેલું શિક્ષણ ” તે
વિગતના મથાળા નીચે આ લેખ લખ્યો હતો:-

“.....માત્ર અરબસ્તાન ઇસ્લામના પ્રતાપથી
ઘાતકી ફેરફારથી ખચી ગયું હતું, અને ત્યાં ખુદા ઉપર
ભરૂંસો તથા આસ્થા રાખવાનો જીસ્સો સજીવન થયો હતો.
ખ્રિસ્તિ શિક્ષણના ઓઠાં તળે જે દુષ્ટ મિશ્રણ પસાર થયું
હતું તેથી સચાઈનો ઉથલો (જોશભેર પ્રગટી નીકળવું)
જરૂરી હતો. (હઝરત) મોહમ્મદ નહોતે તો આજે ખ્રિસ્તિ
ધર્મ નાશ પામેલા પંથોની સફમાં હોત, એવું જ કહેવામાં
આવે તો તેમાં અતિશયોક્તિ ભરેલું ગણાશે નહિ. બ્રહ્મ
થયેલા ખ્રિસ્તિ ધર્મને પાક કરવા (હઝરત) મોહમ્મદનું
આવવું થયું હતું.....મુસલમાનોએ વિદ્યા, હુનર,
અહાદુરી અને ફીલસુફીની વૃદ્ધિ કરી ઠ જનો નાશ

ખ્રિસ્તિ અને યહુદીઓએ કર્યો હતો.....આ મહાન અરબ પેગમ્બરે અને કાયદા થડનારે હેરત પમાડે એવી મુશ્કેલીઓ વચ્ચે પોતાના ધર્મને ક્તેહમંદીથી પાર પાડી અંધ-કારમાંથી બહાર કાઢ્યા તેથી ખ્રિસ્તિ ધર્મ ઇસ્લામનો બહુજ આભારી છે; છતાં ખ્રિસ્તિઓએ (હઝરત) મોહમ્મદને શરમ ઉપજાવે તેવી રીતે વગોવ્યા છે. (જુઓ) અમારા નબી માટે પરધર્મીઓના વિચારો પૃષ્ઠ ૭૦.)

હિસ્ટોરીકલ રીવ્યુ (Historical Review) નામના માસીકમાં ૩૧૧ મે પાને મી. એટફીલ્ડ નામના એક અંગ્રેજ લખેલો ફકરો નીચે પ્રમાણે પ્રગટ કરવામાં આવ્યો છે.

“ જોવી વર્તણુંક ખ્રિસ્તિઓએ કુરઆનના અનુયાયીઓ (મુસલમાન) પ્રત્યે ધારણ કરી હતી, તેવી વર્તણુંક જો મુસલમાનોએ ખ્રિસ્તિઓ પ્રત્યે ધારણ કરી હોત તો પૂર્વમાં ખ્રિસ્તિ ધર્મનું નામ નિશાન મટી જત એ બનવા જોગ હતું.”

(જુઓ, અમારા નબી માટે પરધર્મીઓના વિચારો પૃષ્ઠ ૧૭૬)

“ પંદરમી સદીમાં વિદ્યા, હુન્નર સજીવન થવા માટે આપણે (ખ્રિસ્તિઓ) તેમના (મુસલમાનોના અભારી છીએ.)

(જીઓ. Indian News Ag. 1916)

આવી રીતના હજારો ગૃહસ્થોએ ધસ્લામનો આભાર માન્યો છે. આપણે બાઇબલ, કુરઆન તથા ઐતિહાસીક દાખલાઓએ જોઇ ગયા પરંતુ હઝરત મોહમ્મદ પેગમ્બર સાહેબની હદીસ પણ જોઇ જવા અરજ કરું છું:—

સીનાઇ પર્વતવાલા કેથોરાઇન મઠના ખ્રિસ્તિ સાધુઓને તેમજ બીજા ખ્રિસ્તિ લોકોને હઝરત મોહમ્મદ પેગમ્બરે હીજરી સન ૬ માં એક પરવાનો (Charter) આપ્યો અને નિયમ કર્યો કે:—

“કાંઈ મુસલમાને તેમના (ખ્રિસ્તિઓના) જનમાલને હાની પહોંચાડવી નહિ તેમના ઘરખાર દેવળો અને પાદરીઓને ધરાદાપૂર્વક કાંઈ નુકસાન પહોંચાડવું નહિ, તેમના ઉપર નકામો કર નાંખવો નહિ, તેમના પાદરીઓને હાંકી કાઢવા નહિ તેમના ઉપર ધર્મ સંબંધી દબાણ કરવું નહિ, તેમના જત્રાણુઓને દુઃખ દેવું નહિ અને ખ્રિસ્તિ સ્ત્રીઓ મુસલમાનો સાથે રાજી પુશીથી પરણે તો તેમને પોતાનો ધર્મ પાળવા દેવો ” (હદીસ શરીફ) (જીઓ પીરજદા મોટામીયાકૃત “રસુલે અરબી” પૃષ્ઠ ૮૪.)

આ પ્રમાણે આપણે જોઇ ગયા કે ખ્રિસ્તિઓ ધસ્લામના તથા તેના મહાન પેગમ્બર તથા મુસલમાનોના

એટલા તો આભારી છે કે તેઓ કયામતના દિવસ સુધી પણ તેનો બદલો ચુકવી શકશે નહિ.

આટલા ઉપકારો બતાવો ક્યા ધર્મે હે ! ખ્રિસ્તિઓ તમારા ઉપર કર્યા છે ! વળી આગળ ચાલતાં હજી બીજા દૃષ્ટાંતો લો:—

હઝરત મોહમ્મદ પેગમ્બર સાહેબ પછી ચાર અસ-હાબો તથા મુસલમાનોના ધાર્મિક બલીદ્શઓએ પણ ખ્રિસ્તિઓને પેગમ્બર સાહેબે આપેલા પરવાના ઉપર અમલ કરી બીજા પરવાનાઓ પણ આપ્યા જે મુસલમાનો ચાહતે તો ખ્રિસ્તિઓ તથા યહુદીઓના ધર્મોને જડ મૂળમાંથી કાપી નાંખતે પરંતુ ઇસ્લામ જુદમ ફેલાવવા આવ્યું નહોતું, ઇસ્લામનો દાવો છે કે તે દુન્યા માટે આશીર્વાદ છે; અને આપણે તેમજ જેમએ છીએ. પરંતુ ધર્મના જતુનમાં આંધળા અને અદેખા બનેલા પાદરીઓ શરમ ભરેલી રીતે ઇસ્લામને વગોવે છે તે સાફ રીતે તેઓનું નિમકહરામપણું દેખાડી આપે છે. જે તેઓમાં કાંઈપણ ઉપકાર કરવાની આદત હોતે, અથવા નીમકહલાલ હોતે તો તેઓ કાંઈ દિવસ ઇસ્લામ તથા ઇસ્લામીઓ સામે એક શબ્દ પણ કહેતે નહિ.

“યહુદી ધર્મ ઉપર ઇસ્લામના ઉપકારો.”

હવે આપણે બીજા કેટલાક ઇતિહાસીક દાખલાઓ જોઈ યહુદીઓ ઉપર ઇસ્લામે કરેલા ઉપકારોનું લીસ્ટ જોઈશું.

જ્યારે આરબોનું રાજ્ય એટલાનટીક મહાસાગર સુધી એટલે સ્પેન અને ફ્રાન્સની દક્ષિણના વિભાગો સુધી પહોંચ્યું ત્યારે તેઓજ યુરોપમાં પ્રથમ લોકો હતા જે કેળવણી, હુન્નર ઉદ્યોગ, વિદ્યા સંપાદનમાં, નવી શોધખોળ કરવામાં ઇત્યાદિ એ સર્વે કામોમાં પહેલી પંક્તિના હતા. સ્પેનમાં કારડોવા તથા આનેડાની યુનીવરસીટીઓ પ્રથમ શરૂ કરનારજ મુસલમાનો હતા, તે વખતે આખા યુરોપમાં એક પણ યુનીવરસીટી નહોતી અને આખું યુરોપ તે વખતે અંધકારમય તથા જંગલી સ્થિતિમાં હતું. તે વખતે વિદ્યા પ્રાપ્ત કરવા દુર દુરના પ્રદેશોમાંથી સ્પેનમાં મુસલમાનો પાસે ખ્રિસ્તીઓ આવતા હતા. મુસલમાનોએ અલજીઝ્રા, કેમીસી, બોતની, મેથેમેટીકસ જ્યોમેટ્રી, જ્યોગ્રાફી, એસ્ટ્રોનોમી દરેક પ્રકારની સાઈન્સ ઇત્યાદિ ઇત્યાદિ વિદ્યાઓ જોના નામના કેટલાંક શબ્દો પણ અરબી છે અને તે પણ હજી સુધી તેવીજ હાલતમાં છે, તે શબ્દોથી પણ પુરવાર થાય છે કે તે ચીજોની

શોધ કરનારા આરબ મુસલમાનો હતા. એ દરેક વિદ્યા, હુન્નર ઉદ્યોગ તથા નવીન શોધખોળનું વૃત્તાંત લખવા બેસું તો દક્ષતરે ભરાય તેમ છે, અને વાંચકને ફક્ત (“એનસાઈક્લો પીડીયા”-“અમીરઅલીનું સેરેસીન લોકોનું ઇતિહાસ” તથા “સ્પીરીટ ઓફ ઇસ્લામ” “સીવીલીઝેશન ઓફ ઇસ્લામ”) વગેરે ઇતિહાસો વાંચવા સલાહ આપું છું. ટુંકમાં પૂછો તો યૂરોપની ચઢતી થવી ઇસ્લામને આભારી છે.”

બાઈબલે યહુદીઓના નેક પેગમ્બરોને એવી ખરાબ રીતે વગોળ્યા છે કે કોઈ દિવસ પણ કોઈ પણ ધર્મનો ન્યાય-પસંદગૃહસ્થ ક'યુલ કરી શકનારજ નથી. જે તેઓ તમારી માન્યતા પ્રમાણે તેવા હતા તો શા માટે તેઓના નામ વટીક પણ તે પુસ્તક કે જેને પવિત્ર બાઈબલ કહે છે તેમાં દાખલ કરી અપવિત્ર બાઈબલ કેમ બનાવી દીધું? જુઓ તે વિષે નીચે કેટલાક દાખલાઓ લખી પ્રિય વાંચકનું તે તરફ ધ્યાન ખેંચવા માંગુ છું.

“લુતે (Lot) પોતાની બે દીકરીઓ સાથે વ્યભિચાર કીધો, અને તે બંને બાપના વ્યભિચારથી ગર્ભવંતી થઈ (જુઓ બાઈબલ ઉત્પત્તિજેનીસીસ Genesis પ્રકરણ ૧૯મું આયાત ૩૪થી ૩૮ સુધી.) “યાકુબ (Jacob) ના એક દીકરા યહુદા (Judah) પોતાના દીકરાની સ્ત્રી તામાર સાથે

વ્યભિચારી કીધો, અને તેનાથી ગર્ભવંતી થઇ, અને બે બેડયા બચ્યા જણી જેઓ ફરિદ અને જરાહ હતા.

(જુઓ બાઇબલ ઉત્પત્તિ એટલે જેનીસીસ(Genesis) પ્રકરણ ૩૮મું આયાત ૧૩થી ૩૦ સુધી અને ૧થી ૧૩ સુધી પણ પુના મરકીનું દુષ્ટ વાતોનું લખ્યું છે.) “અને દાઉદ, સુલેમાન અને ઇસુ બધા મજકુર ફરિદના વંશથી છે.”

(જુઓ બાઇબલમાંથી પ્રકરણ પહેલું જેમાં હજરત ઈસાની વંશાવલી લખેલી છે.)

દાઉદે David ઉરીયાની સ્ત્રી સાથે વ્યભિચાર કીધો અને તે તેથી ગર્ભવંતી થઇ. ફરી તેણે તેના પ્રતિને ધોકાથી નાશ કીધો અને તેણીને લઇ પોતાની સ્ત્રી બનાવી” (જુઓ બાઇબલ સેમ્યુઅલ ભાગ બીજો પ્રકરણ ૧૧મું આખો અધ્યાય તેજ વિષે લખાયો છે.)

સુલેમાન Solomon પોતાની પાછલી વયે ધર્મથી ફરી ગયલા, અને ધર્મ તજવા પછી મૂર્તિ પૂજતા હતા અને તેને માટે મંદિર બાંધેલું” (જુઓ બાઇબલ રાજા Kings ભાગ પહેલું પ્રકરણ અધ્યાય ૧૧મું-૧-થી-૧૩ સુધી અને પાછળની બધી આયાત બધીમાં લખેલી છે.

હાફને (હજરત મુસાના બાઇએ વાછરડો બનાવેલો, અને તેને પૂજેલો અને ઇસરાઈલના પુત્રોને તેના પુજવા

વિષે આજ્ઞા કીધેલી. (જુઓ બાઇબલ નિર્ગમન અધ્યાય ૩૨મો.) (ખુદાની પનાહ. ખુદાની પનાહ) તૌબા આ શું? આ તે બાઇબલ કે વ્યભિચાર કરવા વિષેની વાર્તાની ચોપડી? આવી વાતો વાંચી સ્ત્રી પુરૂષો તથા છોકરા છોકરીના મન ઉપર શું શું અસર થતી હશે? નીતિ ક્યાંથી જળવાય? નીતિ જળવે પણ શા માટે! જે ધર્મ નીતિ શીખવતું ન હોય તેને શું કહેવું? તે કેવી રીતે આખી દુન્યા માટે ધર્મ થઈ શકે અને જે થાય તો દુન્યામાં નીતિનું નામ પણ બાકી રહે કે શું? આ વૃત્તાંતો વાંચવાથી નીતિવાન પુરૂષ પણ જે હોય તો તે ઉપર પણ અસર થાય કે નહિ? અને તે જે અનીતિવાન થાય તો કયા પુસ્તકને દોષ થાય! બાઇબલને!

આ વૃત્તાંતો જે આપણે બાઇબલમાં જોઈ ગયા તે વાંચી યહુદીઓ ઉપર શું અસર થતી હશે? તેઓ પણ પછી હઝરત ઇસાને ગાળો દે તેમાં નવાઈ શું? શું આવું પુસ્તક ખુદાના પુસ્તક થવાના નામને પણ લાયક છે? કદી નહીં, કદી નહીં! ફક્ત મનઘડત વૃત્તાંતો તથા ખુદાના નેક અંદા તથા ભલા પેગમ્બરોને અપમાન કરવાની નિષ્ઠાથી કાઠસ્ટના ચેલાઓ હુવારીઓએ આ મનઘડત વૃત્તાંતો જોડી કાઢી બાઇબલમાં ધુસાડી દીધાં ગુજરાતીમાં કહેવત છે કે

“પેટનો બળ્યો ગામ બાળે.” અત્રે સાચી પડે છે. કારણ કે યહુદીઓએ હઝરત ઇસાને કબુલ નહિ કર્યા તેથી ફક્ત હઝરત ઇસાના બચાવ માટે ધર્મોપદેશો યહુદીઓના સર્વે નેક પેગમ્બરો ઉપર જૂઠા તોહમતો મૂક્યા અને અંતે શું થયું ? આપણે જોઈએ. આવા અનીતિના વૃત્તાંતો વાંચી આખા ખ્રિસ્તિ યૂરોપ તથા ખ્રિસ્તિ પ્રજાઓમાં અનીતિ ફેલાયલી છે. તેના કરોડો દાખલા મળી આવે છે. કોઈનું ખરાબ ઇચ્છયું તો પોતાનું જ નખખોદ વળ્યું કહેવત છે કે “ખાડો ખોદે તે પડે” યહુદીઓના નેક પેગમ્બરોને અનીતિવાન ઠરાવવા ગયા તો પોતેજ તેવા થયા.

યહુદીઓના આ સર્સ પેગમ્બરોની નેક, ભલા બે-ગુન્હા તથા નીતિવાન ફક્ત કુરઆને શરીફે ઠેરવ્યા તે શું યહુદીઓ ઉપર તથા તે સર્વ નેક પેગમ્બરો ઉપર હઝરત-મોહંમદ પેગમ્બર સદઅમનો કોઈ ઓછો ઉપકાર છે કે ? જો તે પ્રમાણે કુરઆને શરીફ તેઓની ભલાઈ તથા બેગુન્હા હોવાની શાક્ષિ નહિ પુરતે તો આજ ૪૫ કરોડ મુસલમાન પણ તેઓ સર્વે નેક નામોને નાલાયક ખ્રિસ્તિઓની પેઠે યાદ કરતે તથા, દુન્યાની દરેક પ્રજાને પણ કુરઆને શરીફ

દેખાડી આપ્યું કે તે એક ભલામનું પુસ્તક છે જેણે દુન્યાની દરેક પ્રજા ઉપર કોઈને કોઈ પ્રકારે જરૂર ઉપકાર કર્યો છે. પ્રિય વાંચકો માટે પ્રથમથી કહેવું છે કે તમે જે ન્યાય-પૂર્વક વાંચશો અને કુરઆને શરીફનો તમે અભ્યાસ કરશો તો મારા ઉપર લખેલાં વચનો ત્યારે તમોને સત્ય જણાશે, એટલુંજ નહિ પરંતુ જેમ જેમ તેનો અભ્યાસ તમે વધારે ને વધારે કરતા જશો તેમ તેમ તમે તેના (કુરઆને શરીફના) વધારે પ્રેમી થતા જશો. હવે અત્રે હું કુરઆને શરીફના તે દાખલાઓ આપવા માગું છું જે યહુદીઓના સર્વે પેગમ્બરો માટે કુરઆને શરીફે શું કહ્યું છે:—

“ ખરેખર અમે તારી તરફ વલ્લ મોકલ્યો છે જેવી રીતે કે અમે તુહુ અને તેની પછીના પેગમ્બરો તરફ વલ્લ મોકલ્યો છે, અને તેમજ અમે ઇબ્રાહીમ, અને ઇસમાઇલ અને ઇસહાક અને યાઅકુબ અને અસખાત (યાકુબના દીકરાઓ) અને ઇસા અને અય્યુબ અને યુનોસ અને હારુન અને સુલૈયમાન તરફ વલ્લ મોકલ્યા છે. અને અમે દાવુદને તૌરત આપી (૧૬૩) અને અમે કેટલાક પેગમ્બરો મોકલ્યા છે કે જેઓનાં વૃત્તાંત અમે તને અગાઉ આપ્યા છે, અને કેટલાક પેગમ્બરો (અમે મોકલ્યા છે) કે જેઓના

વૃત્તાંત અમે તને આપ્યા નથી, અને ખુદાએ મુસા સાથે વાત કરી (૧૬૪) આ પેગમ્બરોને અમે ખુશ ખબર અને ચેતવણી આપનાર તરીકે મોકલ્યા છે, એટલા માટે કે માણસો વાસ્તે ખુદા આગળ પેગમ્બરો (મોકલવામાં આવ્યા) પછી કાંઈ દલીલ રહે નહિ, અને ખુદા શક્તિમાન (અને) સત્ય કહેનાર છે. (૧૬૫)”

(કુરઆને શરીફ, સુરતુન નીસા ૧૬૩ થી ૧૬૫ સુધી.)

“અને કુરઆનમાં ઇબ્રાહીમનું (વૃત્તાંત) યાદ કર ખરેખર તે સત્યવાદી (અને) પેગમ્બર હોય,” (૩૧)

(સુરે મરીયમ, આયત ૩૧.)

“અને હું (ઇબ્રાહીમ) તમારાથી (મૂર્તિપૂજકોથી) અને ખુદા શિવાય જેની તમે બંદગી કરો છો (મૂર્તિઓ) તેનાથી વેગળો રહીશ, અને હું મારા પરવરદેગારની બંદગી કરીશ. કદાચ હું મારા પરવરદેગારની બંદગીમાં નિરાશ થઇશ નહિ (૪૮) પછી તે (ઇબ્રાહીમ) તેઓનાથી (મૂર્તિપૂજકોથી) અને જેની તેઓ ખુદા શિવાય બંદગી કરતા હતા તેઓનાથી વેગળો રહ્યો ત્યારે અમે તને (ઇબ્રાહીમને) ઇસહાક અને યાકુબ બક્ષિશ આપ્યા, અને અમે

---

૧ પછી કોઈ પ્રજા એમ કહે નહિ કે અમારી પાસે કોઈ પેગમ્બર આવ્યો નહિ અને અમેને કોઈએ રસ્તો દેખાડ્યો નહિ.

તે સધળાને પેગમ્બર બનાવ્યા (૪૯) અને અમે તેઓને અમારી દયાથી બક્ષિશ આપી, અને અમે તેઓને સત્ય (અને) હિંચી ભાષા આપી (૫૦) અને કુરઆનમાં મુસાનું (વૃત્તાંત) યાદ કર. ખરેખર તે પવિત્ર હતો અને મોકલેલ રસુલ અને પેગમ્બર હતો. (૫૧)”

“ અને અમે તેને (મુસાને) અમારી દયાથી તેનો ભાઈ હારૂન બક્ષિશ આપ્યો કે જે પેગમ્બર હતો.” (૫૩) અને કુરઆનમાં ઇસમાઇલનું (વૃત્તાંત) યાદ કર, ખરેખર તે સત્ય વચન આપનાર હતો; અને તે મોકલેલ રસુલ અને પેગમ્બર હતો (૫૪) અને તે પોતાના પરવરદેગાર પાસે પસંદ થયેલો હતો (૫૫) અને કુરાનમાં ઇદરીશ (નું વૃત્તાંત) યાદ કર, ખરેખર તે સત્યવાદી (અને) પેગમ્બર હતો (૫૬) અને તેને (ઇદરીસને) હિંચે દરજ્જે ચઢાવ્યો (૫૭) આ તેઓજ છે કે જેઓની ઉપર ખુદાએ મહેરબાની કરી છે તેઓ પેગમ્બરોમાંના (અને) આદમના વંશજોમાંના છે કે જેઓને અમે તુહ સાથે (વહાણમાં) ઉપાડ્યા અને વળી ઇબ્રાહીમ અને ઇસમાઇલના વંશજોમાંના છે, અને તેઓમાંથી છે કે જેઓને અમે સીધા રસ્તો બતાવ્યો, અને અમે પસંદ કર્યાછે. (૫૮)

(કુરઆને શરીફ, સુરે મરીયમ ૪૮થી ૫૧ અને
૫૩થી ૫૮ સુધી.)

હઝરત લુત (અલ૦) કે જેના માટે બાઇબલના જેની-
સીસના ૧૯માં પ્રકરણમાં અતિથય ખરાબ લખ્યું છે, તેનો
જવાબ કુરઆને શરીફે કેવી રીતે આપ્યો અને તેમને ગુન્હા
વગર તથા પવિત્ર પેગમ્બર કહ્યા છે.

.....“ અને અમે તેને અને લુતને બચાવીને તે
જમીન તરફ (પહોંચાડ્યા) કે જેને અમે સઘળા સંસા-
રીઓ માટે બરકતવાળી બનાવી હતી (૭૧) અને અમે
તેને ઇસહાક અને તેની માંગણી ઉપરાંત વધારે મહેરબા-
નીની રાહે યાકુબ બક્ષિશ આપ્યો, અને તે સઘળાને અમે
પવિત્ર બનાવ્યા (૭૨) અને અમે તેઓને ધર્મ ઉપરીઓ
બનાવ્યા કે તેઓ અમારા હોકમથી લોકોને રસ્તો દેખાડે;
અને અમે તેઓના તરફ સારા કૃત્ય કરવાને અને નમાઝ
પઢવાને અને ઝકાત આપવાને વંદ્ય મોકલ્યો, અને તેઓ
ખંદગી કરનાર હતા (૭૩) અને લુતને અમે હીકમત
બુદ્ધિ અને જ્ઞાન આપ્યું, અને અમે તેને તે શહેરમાંથી
બચાવ્યો કે જે શહેર અધોર પાપ કરતું હતું ખરેખર તેઓ
દુષ્ટ અને નીચ કૃત્ય કરનાર કામ હતી (૭૪) અને અમે

તેને અમારી દયાની અંદર દાખલ કર્યો. ખરેખર તે ૧૧ વિવ્ર
પુરુષોમાંનો હતો (૭૫).”

(કુરુઆને શરીર સુરતુલ અંબીયા આયાત ૭૧ થી ૭૫)

અને આગળ ચાલતાં તેજ સુરામાં બીજા પેગમ્બરોનાં
વૃત્તાંતો વર્ણવ્યા પછી કુરુઆને શરીર છેવટના આ શબ્દો
ઉચ્ચરે છે:—

“ખરેખર આ પેગમ્બરો એવા હતા કે જેઓ સારાં
કૃત્યો કરવા તરફ ઉતાવળથી દોડતા હતા, અને સવાબ
મેળવવાની ઇચ્છાથી અને બહીકથી અમારી બંદગી કરતા
હતા, અને તેઓ અમારે માટે નમ્ર રહેતા. (૮૦)”

(સુરતુલ અંબીયા આયાત ૮૦)

અત્રે સાફ જણાય છે કે તેઓ નેક કામો કરવા માટે
નિરંતર તત્પર રહેતા હતા અને તેઓના દીલોમાં ખુદાનો
ખોડ તથા ડર હતો, તો શું તેઓ ખુદાની મરજી વિરુદ્ધ
કુકર્મો પણ કરી શકે? એ વિચારજ કરતાં દીલમાં કમક-
માતી ઉત્પન્ન થાય છે, કે બાઇબલે આવા ભલા અને નેક
પેગમ્બરોને બુરા કહી શું કાયદો મેળવ્યો! કાયદાના બદ-
લામાં નુકસાન શિવાય બીજું કંઈ નહિ, એટલે તેઓ
ખ્રિસ્તિઓએ પોતાનું ઇમાન ખોયું અને હઝરત ઇસાના
શિક્ષણ તથા રસ્તા દૂર થયા.

અત્રે પેગમ્બરનો વૃત્તાંત આવ્યા પછી આખરમાં આ પ્રમાણે કુરઆને શરીફમાં ખુદાએ ફરમાવ્યું ઠા—

.....“ ખરેખર અમે તેઓને પાક ખસલતથી નીખાલસ બનાવ્યા. (તે ખસલત આ હતી) કે તેઓ આવતી જીંદગીને યાદ કરતા હતા (૪૬) અને ખરેખર તેઓ અમારી પાસે પસંદ કરાયેલા અને સદ્ગુણી પેગંબરોમાંના હતા. (૪૭)

(કુરઆને શરીફ, સુરે સાદ ૪૬ અને ૪૭)

આવી રીતે અન્ય સ્થળે કુરઆને શરીફમાં સર્વે પેગંબરોના ગુણો ગાયા છે, અને તેઓ સર્વેને પવિત્ર, બેગુન્હા તથા ખુદાના પસંદ કરેલા નેક તથા બલા બંદા કહેવામાં આવ્યા છે. વળી ઇસ્લામના મહાન પેગંબરે સર્વે મુસલમાનો ઉપર ફરજ કીધું કે સર્વે પેગમ્બરોને માનવા અને જોયો નહિ માને તેઓને કાફર કહ્યા છે, એટલે મુસલમાનોથી અલગ કહ્યા છે; અને વળી તેથી વધારે એ કે સર્વે પેગંબરોને માઅસુમ, (બેગુન્હા) સદ્ગુણી, નેક કૃત્યો કરનારા, બલા તથા દરેક સારા ગુણથી માનવા કહ્યું છે અને ઠાઠને કાંઈ પણ દોષ લગાડવાની તથા બેદઅબીથી તેમના વિષે બોલવાની બહુજ સખ્ત મના કરી, પાપમાં

ગણત્રિ કરી છે. તે વિષે કુરઆને શરીફથી પુરવાર કરી હું આગળ વધીશ.

.....“ખરેખર જેઓ કાફર થયા છે, અને જેઓએ માણસોને ખુદના રસ્તેથી અટકાવ્યા છે, અને પેગમ્બરની વિરુદ્ધ તે પછી થયા છે કે જ્યારે તેઓને સત્ય રસ્તો ઝાઢર થયો છે, તેઓ ખુદને કાંઈ નુકસાન કરી શકશે નહિ અને ખુદ જલદીથી તેઓના કામો નાખુદ કરશે ડર”

(કુરઆને શરીફ, સુરે મોહમ્મદ; આયત ડર.)

.....“અને જે કોઈ ખુદ અને તેના પેગમ્બર ઉપર ઇમાન લાવતો નથી તો ખરેખર અમે કાફરો માટે બળતી આગ તૈયાર કરી છે.” (૧૪)

(કુરઆને શરીફ,)

આવી રીતે સર્વે પેગમ્બરોને બેગુનહા તથા પવિત્ર કુરઆને શરીફે પુરવાર કરી ચાહુદીઓ ઉપર ઇસ્લામે ઉપકાર કર્યો, એટલુંજ નહિ પરંતુ તે સર્વે નેક નામ પેગમ્બરો ઉપર ઇસ્લામના તે બહોળા દીલવાલા, કૃપાળુ અને ન્યાયી પેગમ્બરે મોટા ઉપકારો કરી તેઓનાં નેક નામો ઉપર બાઈબલ તથા ખ્રિસ્તિઓએ જે કલંકો લગાડ્યાં હતાં તે દુર કીધાં. તે શું ઇસ્લામનો ઓછો ઉપકાર છે! અને તેના બદલામાં ચહુદીઓ શું કરે છે! મુસલમાનો તથા

તેમના પેગમ્બરને ગાળો આપે છે, તથા સપ્ત દુશ્મની રાખે છે, ઉપકારને બદલે અપકાર તે આનું નામ.

જેવી રીતે ખ્રિસ્તિ પાદરીઓનાં ભોપાલા ઇસ્લામે ઉઘાડ્યાં, અને જ્યારે ખ્રિસ્તિઓએ તે વિષે અભ્યાસ કર્યો અને તેઓની આંખો ઉઘડી તેવીજ રીતે ધર્મ સંબંધી યહુદી પાદરીઓના પણ તેવાજ ભોપાળાનો ચિતાર યહુદીઓ માટે ચીતરી આપ્યો, અને તેઓની ભૂલો બતાવી.

ખ્રિસ્તિ રાજ્યોમાં યહુદીઓ ઉપર બહુજ જુદ્દમો ગુજરવામાં આવતા હતા, તે વખતે મુસલમાનોજ દક્ષ તેઓને આશ્રયદાતા તરીકે હતા. મુસલમાનો તેઓને પોતાના રાજ્યોમાં ધર્મના છૂટાપણ તથા આઝાદી સાથે વર્તતા હતા તે વિષેયોથી ઇતિહાસો ભરપુર છે અને એક નહિ પણ સેંકડો દાખલાઓ મળી આવશે.

“બાઇબલે કરેલો દુન્યાના સર્વે ધર્મોનું અપમાન.”

આપણે આગળ વાંચી ગયા કે બાઇબલ (ઇનજીલ) માંના એક પ્રકરણમાં નીચે પ્રમાણે લખેલું છે:—

“મારાથી (ઇસાથી Christ) પહેલાં જેટલા પેગમ્બરો આવ્યા તે સર્વે ચોરો તથા લુચ્ચાઓ હતા,” (જુઓ બાઇબલ, સેન્ટ જોન પ્રકરણ ૧૦ મું આયત ૮ મી.)

હજરત ઇસા અગાઉ યહુદીઓના સર્વે પેગમ્બરો આવીયા એટલુંજ નહિ પણ મહાત્મા ગઉતમ બુદ્ધ, રામચંદ્ર, કૃષ્ણ મહારાજ, જરથોસ્ત સાહેબ તથા એવા અન્ય મહાત્માઓનું જન્મ તથા સ્વર્ગવાસ ખ્રિસ્તિ ધર્મ પેદા થવા અગાઉ થયું, તેઓ સર્વે નેકનામો તથા ભલા મહાત્માઓનું આવી શરમ ભરેલી રીતે બાઇબલમાં વર્ણન આપવું ખરેખર કમકમાટી ઉપજાવ્યા વિના રહેતું નથી. હું મુસલીમ છું અને માફ ઇમાન છે ને હજરત ઇસા ખીજ પેગમ્બરો માટે આ પ્રકારનું કદી નહિ કહે, પરંતુ હજરત ઇસાની પછી બાઇબલમાં હવારીઓએ આ પ્રમાણેનું વાક્ય ધુસાડી દીધું જેવી રીતે ખીજ હજરોની સંખ્યામાં ધુસાડી દીધા છે, અને ભોલી ખ્રિસ્તિ પ્રજાની પાસે કાઠરે આવી રીતે કહ્યું છે તેમ ચીતરી આપ્યું, અને દરેક ધર્મના પેગમ્બર તથા મહાત્માને ઉપલા શબ્દોમાં ખરાબ ચીતર્યા. ખરેખર તે બહુજ શરમ ભરેલું છે. ખ્રિસ્તિઓ પણ વળી તે પ્રમાણે માને અને તેને સાચી વાણી અથવા ખુદાની વાણી તરીકે કબુલ કરે છે. આવી રીતે તેઓ ખુદાના પાક નામને પણ અપમાન કરે છે, કે જે ખુદા તરફથી તેઓ સર્વે પેગમ્બર તરીકે આવીયા. ખુદા તેઓ સર્વેને પેગમ્બરો કહે છે તથા પવિત્ર પુરૂષો કહે છે, ત્યારે ખ્રિસ્તિઓ દોઢડાલા થઇને તેઓ

સર્વેને ચોરો તથા લુચ્ચાઓ કહે છે. આવી રીતે પુદાના ફરમાનોનું ઉલ્લંઘન કરી તે પાક પરવરદેગારના પાક નામનું તથા તેના પાક ફરમાનનું પણ અપમાન કરે છે.

“કુરઆને શરીફે કરેલી દુન્યાના સર્વે
ધર્મોની ઇજ્જત.”

બાઇબલના શિક્ષણથી ઉલટું કુરઆને શરીફે દરેક પેગમ્બરના વખાણ કર્યા તથા સર્વેને પવિત્ર, નેક, ભલા, સદ્ગુણી તથા બેગુન્હા ઇત્યાદિ ઇત્યાદિ શુભ શબ્દોમાં યાદ કર્યા.

અત્રે હું હિંદુઓ, પારસીઓ તથા બુદ્ધિસ્ટો વગેરેને જણાવું છું કે કુરઆને શરીફમાં જે કે તેઓના મહાત્માઓ તથા પેગમ્બરોના નામો વર્ણવામાં આવ્યાં નથી, પરંતુ નીચે પ્રમાણે કુરઆને શરીફનું ફરમાન હોવાથી અમોને તે સર્વે નેક નામોને પવિત્ર પુરૂષોમાંના મહાત્મા તથા પેગમ્બરો માનવાને વાંધો નથી. તે ફરમાનો નીચે પ્રમાણે છે:—

... . “અને અમે કેટલાક પેગમ્બરો મોકલ્યા છે કે જેઓનાં વૃત્તાંત અમે તને અગાઉ આપ્યા છે, અને કેટલાક પેગમ્બરો (અમે મોકલ્યા છે) કે જેઓનાં વૃત્તાંત અમે તને આપ્યાં નથી. (૧૬૪)

(કુરઆને શરીફ, સુરતુનનીસા; આયત ૧૬૪.)

વળી બીજે ઠેકાણે તે કરતાં વધારે ખુલ્લા શબ્દોમાં જણાવ્યું છે કે:—

“અને દરેક કોમ માટે એક રસ્તો બતાવનાર છે.”

(કુરઆને શરીફ, સુરતુર રઅદ-આયત ૭.)

“.....અને પ્રાચીન પ્રજાઓમાં એકે એવી પ્રજા નહોતી, કે જેની અંદર એક ચેતવાણી આપનાર (નઝીર, પેગમ્બર આવી ગયેલ ન હોય.” (૨૪)

(કુરઆને શરીફ, સુરે-ફાતેર, આયત ૨૪.)

આથી સાફ રીતે પુરવાર થાય છે દરેક કોમમાં તથા દેશમાં ખુદાનો રસ્તો દેખાડનારા આવ્યા, અને આવી ઉત્તમ પ્રકારે કુરઆને શરીફ દરેક ધર્મ તથા પ્રજા માટે ન્યાય-પૂર્વક જણાવ્યું. અત્રે હું સવાલ પૂછું કે કોઈ પણ ધર્મના પુસ્તકે આવી રીતનું પવિત્ર તેમજ ન્યાયપૂર્વક વચન જણાવ્યું છે ?

કોઈ અત્રે એમ સવાલ કરશે કે જેવી રીતે કેટલાક પેગમ્બરોનાં નામો વર્ણવ્યા છે, તેવી રીતે બીજાઓનાં શા માટે વર્ણવ્યા નહિ ? તેનો જવાબ તો આપણે ઉપર કુરઆને શરીફની સુરતુન નીસાની ૧૬૪મી આયત જોઈ

ગયા. તેમાં જણાવ્યું છે કે “અમોએ કેટલાક પેગમ્બરોનાં
 વૃત્તાંત આપ્યાં નથી.” એથી જણાય છે કે તેઓનાં વૃત્તાંતો
 વર્ણવાની જરૂરત જણાઈ નહિ હોય. પણ બીજા ઠેકાણે
 તેનો નિર્ણય કરી સાફ અને ખુલ્લા શબ્દોમાં જણાવ્યું કે
 “એવી કોઈ કોમ નથી જેમાં ખુદાનો નઝીર આવ્યો નહોય,
 દરેક કોમને માટે હમોએ એક હાદી મોકલ્યો.” આવી
 રીતે કુરઆને શરીફ પ્રથમ સવાલ કરી જોરદાર શબ્દોમાં
 પુરવાર કરે છે. જરૂર દરેક કોમને માટે એક હાદી ખુદાવંદે
 મોકલ્યો, અને જો તેમ નહોતે તો ઈન્સાફ કહેવાતે નહિ.
 અને જો તેઓ પાસે કોઈ ખુદાનો રસ્તો દેખાડનાર આવતેજ
 નહિ તો શું હાલત થતે? તે વિષે વિચાર કરવાની કાંઈ હદ
 જણાતી નથી. ખુદા ન્યાયી છે, અને ન્યાયને પસંદ કર-
 નાર છે; વળી સર્વેને ખુદાએજ પેદા કર્યા તો શામાટે પછી
 એક કોમ માટે હાદી મોકલે અને બીજા માટે મોકલે નહિ?
 આ માની શકાયજ નહિ, અને તે માટે કુરઆને શરીફે તે
 વિષે સાફ ખુલ્લા શબ્દોમાં જણાવી દુન્યાને અંધકારના
 ઢંડા ખાડામાંથી બહાર કાઢી તેમને તેઓની ભૂલ બતાડી
 આપી સર્વેને સરખો ઇનસાફ આપ્યો છે. કોઈ આવું ધાર્મિક
 પુસ્તક જેને દુન્યાના દરેક ધર્મ, દરેક પ્રજા ઉપર ઉપકાર
 કર્યો હોય? અને ન્યાય કર્યો હોય તેવું કોઈ બતાવી શક-

વાનું નથી. આ લખાણ કોઈ ધર્મને ખરાબ લગાડવાની નિષ્ઠાથી બીલકુલ લખ્યું નથી, તેમાં ઇસ્લામનું ખરું વૃત્તાંત લખી જોયો ઇસ્લામ, તેના મહાન પેગમ્બર તથા કુરઆને શરીફથી અજ્ઞાન છે તેઓને ખરા વૃત્તાંતોથી વોકેફ કરવાને લખ્યું છે. અને મારી પ્રિય વાંચકો પાસે એટલીજ અરજ છે કે આ લખાણ વાંચી ઇસ્લામે કરેલા દરેક ધર્મ ઉપરના ઉપકારોને ધ્યાનમાં લઈ ઇનસાફ આપશોજી.

લી૦ ખાદીમે ઇસ્લામ.

મોહમ્મદ ઝકરીયા, ફતેહ મોહમ્મદ,

મનીયાર—“ઝાકિર.”

જોઇન્ટ ઓ. સેક્રેટરી.

અંજુમને તરગીબો તાઅલીમે ઇસ્લામ, હખીબ બીલ્ડીંગ,

ભીંડીબજાર, મુંબઈ, નાં. ૯.

“હઝરત ઈસા”

તથા

“હઝરત મોહમ્મદ”

સદ્વ્યમના સાથીઓ

નમની ચોપડી થોડાક વખતમાં

છપાઈને બહાર પડશે,

માટે નામ નોંધાવો

તથા

નામ લખી જણાવો.

૬૮૬

“ઇલેક્ટ્રીક સામાનની દુકાન.”

આહમદ લતીફ એન્ડ કું.

અમારે ત્યાં ઇલેક્ટ્રીકને લગતો દરેક પ્રકારનો સામાન જમકે કેસીંગ, કેપીંગ, અને દરેક સાધનના લાકડાનાં બ્લૉકો, હંમેશા મોટા જથ્થામાં તૈયાર મળશે.

એક વખત ઓરડર આપી ખાત્રી કરવા વિનંતિ કરવામાં આવે છે.

ટેલેગ્રાફીક એડ્રેસ
“કેસીંગવુડ.” } ૨૦૮ મનહર બીલ્ડીંગ, લુહાર ચાલ,
ટેલેફોન નં. ૪૮૧૭ } મુંબઈ, નં. ૨

AHMED LATIF & Co.

Timber Merchants & Electrical Goods Dealers

208 Manhar Buildings, Lohar Chawl,
Bombay, No. 2

Telegraphic Address

CASINGWOOD

Telephone No. 487

અંજુમને તરગીબો તાઅલીમે ઇસ્લામના
આશ્રય લેડળ.

“ ઈશાઅતે ઇસ્લામ માસીક.”

મુસલમાનોનું ધાર્મિક, સંસારી ઐતિહાસિક, રૂહાની
(આત્મિક), અખલાકી (નૈતિક) ગુજરાતી માસિક
ચોપાન્યું, નામાંકીત લેખકોના ઉત્તમ પ્રકારના આગુવા
લાયક દિલચસ્પ લેખોથી ભરપૂર જ્ઞાન તથા વિધાનો ભંડાર.

ખરીદો,   નામ નોંધવો,   અગાઉથી.

વાર્ષિક લવાજમ પોસ્ટેજ સાથે   રૂ.   ૩-૦-૦

હિંદુસ્તાનની બહાર   “   “   “   ૪-૦-૦

શ્રીમંતો પાસેથી   “   “   “   ૫-૦-૦

મળવાનું ઠેકાણું-મેનેજર, ઇશાઅતે ઇસ્લામ,

૩૦૧ હખીબ ખીદરીંગ,

ભીંડીબજાર, મુંબઈ, નં. ૬.

